

על סמך שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

לכ"מ ולא נלכסם דברי ר' יוסי הגלילי...
 מאיכילא כסא רחמי הוה עשה הולכה כ"י יוסי הגלילי...
 וק"ל ע"כ דקיימא ב"י דלכס כרבי עקיבא מחברו דלא כשמואל...
 סוטה דבבבא סוטה חלה (פ"א מ"ח) כהנא דמימי לטול

הני סופלי גרמי מתרין היכי שדין להו. מין נלכסם לא...
 חו ומלל נכסמם לא מחבר אסרי כסלול עשה אדם כל...
 ערבו כפא. ומלל ע"י הפ"א ולא מסיקין לנרון ומלכא...
 דרבי יהושע בן לוי. הא דכח הוא דלעילי דתמז' או כי היטין...
 רפחא לעיקא כ"י: שיעור בוטא.

סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...
 סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...

רבינו הגאון

לפניה נבא להחליט...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

עושה

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...
 סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...

לכ"מ

לכ"מ ולא נלכסם דברי ר' יוסי הגלילי...
 מאיכילא כסא רחמי הוה עשה הולכה כ"י יוסי הגלילי...
 וק"ל ע"כ דקיימא ב"י דלכס כרבי עקיבא מחברו דלא כשמואל...

עושה

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...
 סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...

לכ"מ

לכ"מ ולא נלכסם דברי ר' יוסי הגלילי...
 מאיכילא כסא רחמי הוה עשה הולכה כ"י יוסי הגלילי...
 וק"ל ע"כ דקיימא ב"י דלכס כרבי עקיבא מחברו דלא כשמואל...

עושה

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

היה לו לרבי...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...
 ע"כ נראה שיש להחליט על כל מה שיש להחליט עליו...

סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...
 סדרה הדין...
 מוסף הקורא...
 רמ"א...

כתבי רבינו משה בן נחמן

יוצאים לאור על-פי כתבי יד ודפוסים ראשונים
עם מראי מקומות, הערות ומבואות

מ א ת

הרב חיים דוב שעוועל

כרך שני

תורת האדם • אגרת הקודש • האמונה והבטחון
פירוש לספר יצירה • מאמר על פנימיות התורה
פירוש לשיר השירים • תרי"ג מצוות

הוצאת מוסד הרב קוק • ירושלים תשכ"ד

דאסור. הדע שהרי אמרו גבי טלטול אי לא שרית ליה אתי לכבווי * וא"ת מכיון שכל מלאכה של דבריהם נתיר לכבוד המת, אפילו כיבוי עצמו נתיר, כדברי ר"ש דמלאכה שאין צריכה לגופה היא. ועוד מצינו דאפילו באמירה לארמי דהוא שבות שאין בו מעשה אסורה, כדאמרינן פרק ארבעה ראשי שנים, שבת ויוה"כ דלא אפשר בעממין דחינן *.

ואם תשאל אם מפני איסור המלאכות למה התירו בי"ט אמירה לארמי *, והלא מלאכה בי"ט תורה היא, וקי"ל כל בדאורייתא לא שנת איסור לאו ול"ש איסור כרת, כדאיתא בדוכתא ביבמות *. י"ל יום טוב אין איסור מלאכה מתפרסמת עליו כשבת, שהרבה מלאכות מותרות לנו, ועוד דקרוב למכשירין הוא, והתירו משום שמהת י"ט, כדאמרינן ⁷² במכבין את הבקעת בשביל שלא יתעשן הבית ושלא יתעשן הקדירה, ובקבורת המת נמי דומיא דשלא יתעשן הבית איכא, הילכך שבות דאמירה מותר בו, אי נמי משום כבוד המת הקילו בשבות דלאו יותר משבות דאיסור סקילה, כדאמרינן בפרק שני דביצה ⁷³ שאני שבות דשבת * משבות ד"ט, לענין קדשים שלא יבואו לבית הפסול, ואמרינן ביבמות בפרק חרש ⁷⁴ יונק מפרק כלאחר יד הוא, שבת דאיסור סקילה * גזרו ביה רבנן, יו"ט דאיסור לאו לא גזרו בי רבנן, משום צערא, הכא נמי משום כבוד המת הקילו בשבות דיום טוב, ואע"ג דלשאר מילי י"ט כשבת, לענין שבות בשבת הכל אסור ולא חששו לכבוד הבריות, שכל מלאכה שיש לה עיקר בתורה בין ע"י ישראל ובין ע"י ארמי אסורה בשבת, ואי קשיא והא טלטול מלאכה שאין לה עיקר בתורה היא, דומיא דכרמלית, ולא התירו משום כבוד הבריות אפילו בדליקה בלא ככר או תינוק, ורבי יהודה בן לקיש דשרי משום דלמא אתי לכבווי אבל לא משום כבוד הבריות, י"ל תנא קמא אסר משום דאפשר למיתן עלה ככר או תינוק, ואין לך מקום דחוק שלא יהא המציל יכול ליתן עליו ככר או תינוק, או אחד מן הכלים שהוא לבוש וכיוצא בהן, ומשום הכי אסר, ורבי יהודה בן לקיש סבר אי מצרכת ליה לאהדורי בתר ככר או תינוק אתי לכבווי מתוך שאדם בהול על מתו, הלכך שרינן ליה להצילו להדיא כדבעי, והילכתא כוותיה, אבל מלאכה שאין לה עיקר בתורה התירו ע"י ישראל, כגון כרמלית לכבוד הבריות, ולא התירו בה מלאכה שיש לה עיקר בתורה * אפילו באמירה כגון בעממין, וכן הא דאמרינן בכירה ⁷⁵, עושין מחיצה למת בשביל חי * ואין עושין מחיצה למת בשביל מת, משום דאית ליה תקנתא הוא, דאפשר למיעבד כדתני שילא מרי, מת המוטל בחמה באין שני בני אדם

72 ביצה כב, א. 73 שם כא, א. 74 יבמות קיד, א. 75 שבת מג, ב.

הר"ן לשבת צד, שכתב טעם זה, ודבריו מתאימים לשיטת רבינו. אתי לכבווי, לשון הרמב"ן בחידושו (שבת צד): והרי בדליקה לא התירו טלטול דמת אלא מפני חשש כיבוי, הא אי לאו הכי מניחו להשרף ואינו מבטל שבות של דבריהם. דחינן, כוונתו למה דאיתא בראש השנה כ, א, דאם לא יעברו את החדש יהיה יום הכפורים חל ביום ראשון, אזי מעברינן ודחינן ליום הכפורים ליום שני בשבת, דבשבת ויום הכפורים אם אירע בו מת אי אפשר שיתעסקו בו עממים, וחיישינן שמא יסריח המת. הרי דאפילו באמירה לארמי שהוא משום שבות שאין בו מעשה אסורה. אמירה לארמי, כדאמר רבא מת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממים (ביצה ה, א).

כדאיתא בדוכתא ביבמות. צד, א: רבא אמר עד אחד נאמן ביבמה (להתירה בשוק, שאומר לה מת יבמין) מקל וחומר, לאיסור כרת (לומר מת בעליך, הנשאי) התרת, לאיסור לאו לא כל שכן. הרי כל בדאורייתא לא שנת איסור לאו ולא שנת איסור כרת. שבות דשבת, החמירו חכמים בדבריהם בשבת מביום טוב (רש"י ביצה כא, א). שבת דאיסור סקילה, יש במפרק בידיו גזרו רבנן ביונק, ואע"ג דמשנה הוא ואינה מלאכה מן התורה, אבל יום טוב דכי עביד בידים ליכא אלא איסור לאו לא גזרו רבנן ביונק (רש"י יבמות קיד, א). שיש לה עיקר בתורה. הפירת הקבר והכוון. בשביל חי, מבואר לקמן. עיין ברש"י שם.

ספר

שני לוחות הברית השלם

חלק עשרת הדברות

אמרות מהורות, מפנינים יקרות, חנור על שתי תורות, בכתב
 וכפה מסיני מסורות. ערוכות וסדורות, מהגבור בגבורות,
 איש אלהי בוצינא קדישא מרא דארעא דישראל, החכם
 השלם בכל מדות והנמות גלויות וסתומות, הגאון
 אשר שפעת יפעת אור תורתו, זרח בכל
 התפוצה, מקצה אל קצה, כבוד מהר"ר
 ישעיה במה"רר אברהם הלוי זצ"ל
 ממשפחת הורוויץ, הספון ופמון
 במנחתו בארעא קדישא
 ונשמתו בגנוי מדומים תחות כורסיה דעתיקא קדישא

מהדורה מחודשת מפוארת ומושלמת כלולה במעלות:
 תיקוני שגיאות ושיבושים, פוסוק מלא, תרגום מאמרי הוזה"ק, מלואים והשלמות,
 הערות וביאורים, פענוח ראשי תיבות, תוכן העניינים מראה מקומות וציורים,
 קונטרס מפתחות, ועוד מעלות רבות כאשר שניכם תחזינה מישרים

נערך ונסדר מחדש בעזרה שיתית ע"י
 מאיר ב"ן
 מפעל השל"ה השלם שליד מבין "יד רמה"
 חיפה

ועוד כתב, החול דינה כשאר חיה ואסור לתופשה בשבת. וכן מחיתי כמה פעמים ליקח ספסל שנשבר אחד מרגליו ולהניח על ספסל אחר, כי כן כתב בתרומת הרשן (סימן ע"א), שאסור אפילו נשבר מבעוד יום, מכל שכן אם נשבר בשבת. ואין היתר אלא אם נשבר מבעוד יום וישב עליה כך פעם אחת קודם שבת. ורמ"א הביא זה בסימן ש"ח (סעיף מ"ז). ודיני מוקצה ארוכים מארץ מדה, ואין עסקי בשופמני וברשיעי, כי אלה האנשים לוקחים בידיהם גם עצים ואבנים וזורקין אותם. אבל גם הוראים את ה' והיודעים, לא שמים עיניהם על פרטי העניינים. וכד מעינת בדיני מוקצה, המצא דאפילו כלי שמלאכתו להיחרט אינו מותר למלטלו אלא לצורך מזה, ואף שמוחר אף שהוא אין צריך לא לגופו ולא למקומו, מכל מקום צריך להיות לכל הפחות לצורך הכלי, דהיינו מחמה לצל או שלא יגנב. אבל שלא לצורך כלל אסור למלטלו, וזאת כתבי הקודש ואוכלין שמוחר למלטלם אפילו שלא לצורך כלל. כן כתב הבית יוסף בסימן ש"ח בשם הר"ן.

פג. בענין ברירה, כתב רמ"א סימן שי"ט (ס"ג) ושני מיני הגים מיקרי שני מיני אוכלים, ואסור לברור אחד מחברו אלא בידו כדי לאוכלן מיד, אף על פי שהחתיכות גדולות וכל אחת ניכרת בפני עצמה. אבל כל שהוא מין אחד, אף על פי שבורר החתיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי ברירה, ואפילו היו שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך שרי, הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חברו (עכ"ל רמ"א), ובסעודות גדולות שיש בערכוביא מיני הגים אין השמישים נוהרין בו, על כן צריך להזהירן.

ע. איסור סכום דמים, וסכום מדה, וסכום מיני, מבואר בסימן שכ"ג (סעיפים א—ד). אבל באתי כמזכיר ומוזהר על זה, כי העולם אין נוהרין, והם דברים המזכרים במשנה ותלמוד (ביצה טא א—ב).

הרא"ש היה נוהר שלא להשתין בשלג. וכן ראוי להזהר. כתב בית יוסף בסוף סימן ש"ך, כתוב בשבולי הלקט (עין שבת סימן פ"ו) צריך (לישאל) [עיון] על הכרכום, אם יש לחוש עליו משום צובע, ולפי דברי בעל היראים דאמר אין דרך צביעה באוכלים, מותר. וזה לשון היראים (ח"ב עמוד ז' סי' ק"ב), ראוי לכל בר ישראל שאוכל תותים או שאר פירות הצובעין, שיזהר שלא יגע בידיו צבועות בגדיו או במפת, דהוה ליה תולדות צובע. ואם יצא דם מן המכה אסור לתת עליה בגד, אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה, דאין צביעה באוכלין, עכ"ל.

בענין תכשיטי נשים בשבת, נשאר במסקנא כמבואר בסימן ש"א (ס"י) שלא תצא אשה במטבעת שיש עליה חותם בחצר שאינה מעורבת. על כן צריך להזהיר את הנשים על זה כשאין עידוב.

עא. כתב הבית יוסף סימן רמ"ד, גרסינן בריש פרק מי שהחשיך, מר זוטרא בריה דרב נתמן בנו ליה אפרנא מקבלי קיבולת חוץ לתחום, איקלע רב ספרא ורב הונא בר חנינא ולא עאלו לגויה, ואיכא דאמרי הוא נמי לא על בגויה, והאמר שמואל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר, אדם חשוב שאני, ואיכא דאמרי סיועא סיועא בחיובא בחדיהו. וכתב רבינו ירוחם בחלק י"ב (נתיב י"ב), מוכח במועד קטן (י"א), דאם הוא חשוב ובנו לו חוץ לתחום, שלא יכנס שם, מההוא עובדא דמר

פח. פשוט בית יוסף סימן שי"א, כתב המרדכי (שבת פ"ג סימן שי"ב) בשם הר"ר אביגדור, דמה שצריך כבר או תינוק, דוקא למת ערום, אבל מה בכסותו מטלמלין אותו אגב כסותו. וראיה מפרק שני דביצה (כ"א ב) מטלמלין להו אגב כסא, עכ"ל. ומשמע גי שאין כן דעת רש"י והפוסקים, דאם כן הוה להו לפרושי. וראייתו יש לדחות, דשאני התם דאין לומר שהכוס יהא במל לגבי שוירים, אבל הכא הכסות במל לגבי המת. ואף על פי שכתב הרמב"ן בספר תורת האדם (סוף ענין מי שמתו מוטל לפניו), יכול ליתן עליו כבר או תינוק או אחד מהכלים שהוא לבוש וכיוצא בהם, יש לומר דאף על פי שבלי שהוא נותן עליו אינו במל לגביה, כסותו ממש בטל הוא לגביה, עכ"ל. הרי שדחה דברי המרדכי. ובשלחן ערוך כתב דעת המרדכי. וזה לשונו בשלחן ערוך (סימן שי"א סי"ג), יש מי שאומר שלא הצריכו כבר או תינוק אלא למת ערום, אבל אם הוא בכסותו אין צריך כבר או תינוק, עד כאן.

ובענין אין נראין כלל דברי המרדכי. ויש לי תשובה ניצחת על דבריו, מהא דאיתא בפרק במה מדליקין (שבת ל' ב) ששלח שלמה לבי מדרשא, אבא מת ומוטל בחמה. השיבו, אבך הנח עליו כבר או תינוק וטלמלו. ודוד המלך כשמת היה בכסותו, כמו דאיתא שם, הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אשתיק ונח נפשיה. ובודאי לא היה הולך ערום על הדרגא חם וחלילה. הא ודאי קושיא גדולה היא על המרדכי. ואין לומר שדוד המלך ע"ה אף שאשתיק, לא היה מת באותו פעם, רק נשאוהו וחלצו בגדיו והניחוהו במטה ערום כדי לסוך אותו באיזה סיכה לרפואה ומת ערום, דאם כן היה קשה, מלך כמותו אך הניחוהו בחמה, שהרי אמר

א. מרדכי בפרק ג' דשבת רמז שי"ג גמ"ג רבי אבידור:
 ג. רבינו ירוחם נתיב כ"ח חלק א' (להל' ג):
 ס. שבת קמ"ב (שי"ג) וכתב חשי:
 ע. שם מ"ג (שי"ג):
 פ. לטון הרמב"ם בפרק כ"ו (משנה ה' להל' ג):

הגהות והערות
 [ד] גופם מהמורה אמ"ד ת"כ:
 [ה] גופם מהמורה אמ"ד ת"כ:
 [ו] גופם ע"פ לכו"י שרד ושו"ר לקט, ועי' בחש"ח השקל:
 [ז] תוקן מהמורה אמ"ד ח"ס, והנזירות ששון השמט ח"כ "אלף":
 [ח] תוקן ע"פ דפסק הלישור:
 [ט] החפשה שבת ה"ט כ"ס מהר"ם קאידנור (מפארת שו"ת על ה"ה"ש שבת ס"ג אות ט) אח הקושא דפשוטו בטל לתת, אבל קושא זו שכיחא בחליות השקל ה"ט לפני כן כ"ס "דאיתו לתו שפסק":
 [י] עי' לכו"י שרד ס"ק טו שכתב כן כ"ס ח"ן השו"ס:
 [יא] ב"שמו לתק דמנהוגה שיהיה לפני חסר ח"כ "והי":

טז בכבודו אין צריך. והרב ב"י [עמוד סג' ד"ה כתב] כתב ויש לדחות, והכנסות בטל לגבי המת, וכן כתב בשלטי גבורים [על המדרש שבת רמז שי"ג אות ד]. ובשל"ה [משכת שבת סוף פרק ג' מנחה] הקשה על זה דאמרין דוד אפסא דרגא ממוחיה ומת, ומסתמא היה מלוכס בצגדיו ואפילו הכן היה אסור לטלטלו אם לא ע"י ככר [או מינוק] כדאיתא בגמרא [שבת ג, ב], ע"ש. ושמעתי דנגדי דוד היו מוקצין, דאסור לכל אדם ללבוש, דשורפין על המלכיס [פטהדרין ג, ב], אבל שאר נגדים של מת לאו מוקצין [ה' ומה שכתב ב"י [ע"ס] דהכנסות בטל לגבי המת] כן, איתא בחולין דף קכ"ה [ג"ס] מת בכסותו פירוש חכריכין מבעל ליה, האי לא מבעל ליה, עכ"ל. ואם כן אוליין בשר מחשבתו, והכא נמי לא מבעל נגדי המת [א] לא [ב] דעמיד להפסוטו ולהלבושו חכריכין [ג] יז זה מביא מחמתו. אבל לא יציאו מיד מחללת, דאם כן יהא ניכר שפועה לצורך המת, ואסור לעשות אוכל ערמי לצורך המת. אבל השתא ניכר שעשו לצורך עצמן, שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטה: י"ח זוקף בשרית. [ו] ומסירה אחר כך [ב"י עמוד סג' ד"ה והרמב"ם], וזאת הוא ממירא שלא יסריח המת ויפטרנו ללאות, שרי לפרוש עליו מחללת [ז] בענין שאינו עושה אוכל, דהוי לצורך החיים [תוספות עירובין דף מ"ד ע"א ד"ה כד]:

מן כחב ב"י צסימן ש"ח [עמוד רע' ד"ה כחב ה"ה"ש] כ"ס תשובת הר"ה"ש [כלל כ"ב סימן ח]. ואין להקשות ממה שכתב צסימן ש"י [ע"פ ח] דמטלטלין כלי שיש בו דבר האסור והמוסר, דהיינו שברי עינים הם דבר האסור מכל מקום מטלטלין בשביל ההיתר שיש שם, והענינים הם גופם מוקצים כאבנים וכמת, דשם הוה האיסור בטל נגד ההיתר, וכמאן דלימיה דמי כיון דדבר המותר הוא חשוב. ובאשר"י [שבת פרק כ"א סימן ג] וטור [עמוד סג'] סיים כאן הלכך אותן שמטלטלין מנורה שהדליקו עליה בשבת ע"י ככר או מינוק לא יפה הם עושים, עכ"ל. ומימה הוא מאי שנא זה מהיהא דסימן ש"ח סעיף ה' שזכרתי, דהא כאן במנורה גם כן כלי הוא אלא שמלכחמו לאיסור, ולמה יועיל שם ככר או מינוק טפי מבאן. ומרמי הני פיסקי דהר"ה"ש ניהו, אלא דהיהא דסימן ש"ח הוא תשובת הר"ה"ש, והך דהכא הוא בפסקיו בפרק נוטל, והך דהכא על כל פנים עיקר, שכן כתב ב"י צסימן רע"ט [עמוד קס"ד ד"ה ח"ל] כ"ס ריב"ש [סימן ג] שאין לטלטל המנורה ע"י להם שנתנין בשבת דלא אמרו ככר ומינוק אלא במת בלבד, ועל כן אין לסמוך על [הקולא] דסימן ש"ח סעיף ה', ויש קצת ליישב דשאני החם צסימן ש"ח דשרי לטלטלו להדיא לצורך גופו ומקומו, רק מחמה ללא אסור, בזה מועיל ככר או מינוק, [ז] מה שאין כן כחן במנורה דאפילו לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל [סימן רע"ט סעיף ג], על כן לא מועיל ככר או מינוק. והקשה ב"י [עמוד סג' ד"ה ומגל] דכיון דקיימא לן [סימן שי סעיף ו] דכלי למת, רק בשביל החי, לפי שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל. והקשה ב"י [עמוד סג' ד"ה ומגל] דכלי ניטל אפילו לצורך דבר שאינו ניטל, לא צריך לענין זה כלל, אלא יוכל לעשות מחייה ערמי בשביל המת. ונראה לי לתקן, דכבר כתבו החוספות [שם ד"ה ח] ח"מא מאי איסור איכא כשיביא כל אחד [ז] מטה ליטב עליה, ותו אמאי מיימי ברישא מטה והדר מחללת, ימתינו עד שיחם להם גם למעלה ויציאו מטה ומחללת ביחד, ונראה דאחמור רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי כל כמה דאפשר למיעבד, עכ"ל. ונראה הטעם בחומרא זו, דעבדי הרחקה בענין צורך המת, דמתוך שאדם צבול על ממו מיישינן שמה יטלטלו בהדיא, על כן עשו היכר כל מה שאפשר בזה, כדי שירגישו הכל איסור טלטול המת, ומשום הכי מתוך נמי קושיא ב"י, דלף על פי דמותה מ"ד הדין עבדינן הרחקה בזה, וזה סיים הטור [עמוד ט"ה] בזה שנראה כאלו עשה לצורך החי שאין מחללין השבת לצורך המת אפילו באיסור דרבנן, עכ"ל. נחכין למה שכתבתי, שידעו הכל ההרחקה מטעם שאמרנו:

פרק י"ח ח"ה למהרוק"ש
 סוף פרק י' [אין צריך ככר או מינוק], ויש לסמוך על זה לחולת החיים כיון שמתה שפחה צבית וצריך להסירה לגוים לקבורה, וכל שכן אם אינה מטלטלה הוא כלל אלא שאומר לנו להוליקה ממש חקף מפי סנה סביתה, כן נראה לי למעשה: כ"ה ש"ח ה' לא התירו לטלטל מת על ידי ככר או מינוק לצורך כהנים, כי אם לצורך המת בלבד:

שיעור תשובה
 שיא (יא) ערום, עי' באר היטב, ועי' בשרית אבן השוהם סימן ל"א בענין זה:
 ט"ו [ס"ק ד] מ"א [ס"ק טז]: (יב) במת, עי' לעיל סימן ש"ח סעיף ה', ועי' ט"ו [ס"ק טז]: (יג) זוקף, ומסירה אחר כך, ב"י. ואם הוא ממירא ביאור הגר"א

צריך, עי' סעיף ח' ומה שכתבתי שם [סיק כ]: [יח] ונתיב ון בת המושל, אף על גב דאמרין שם [שבת מג, ב] דסבירא ליה כרבי יצחק, לא קיימא לן כן, כמו שכתבתי דהיינו דהר"ה שיש שם שחשיר קניד ב' וס' ס'. כן דרב הונא לית ליה דרבו

Asher ben Jehiel, ca. 1250-1327

שאלות ותשובות

לרבינו אשר בן יהיאל זצ"ל

מהדורה מתוקנת

עם תשובות חדשות
תיקונים על פי כתבי יד ודפוסים ראשונים
מראי מקומות והערות

בעריכת

יצחק שלמה יודלוב

עזר המשפט
מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ד

שני המוקצים הראשונים שהם מוקצין מחמת גופם כאבנים וכיוצא בהם ודבר המוקצה מחמת איסורו דין אחד להם ושוה דיניהם, כנר שהדליקו בו נאמתו שבת אע"פ שבתה וכן ע"י סוכה שנפלו ציו"ט אפילו הייתה רעועה מערב יו"ט, אע"פ שאדם מצפה לכך אימתי תכנה ולסוכה אימתי תפול אסורין הואיל והוקצו לצין השמשות, או שנחלש או שגזוד בשבת או ציו"ט אסורים הואיל והוקצו לצין השמשות. וכן כל כלי שנעשה בסיס לדבר האסור והיה עליו צין השמשות אסורים לטלטל אפילו נסתלק האסור מעליהן. אלא שיצא מכללם טבל שאע"פ שהוקצה צין השמשות מחמת איסורו אם נחקן מופקד, כדאמרין¹ טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן, לפי שכל אדם יכול לתקנו. ולא דמי לבכור בעל מום אע"פ שניכר בו מצעוד יום, לפי שאין הפרתו אלא על ידי חכם ומי יימר דמתרמי. באלו השני דינין דין שוה לאיסור שאינן ראויים לטלטלן אפילו ע"י כנר שלא אמרו כנר או חינוק אלא למת בלבד.

צבירייתא, כיון שהזכיר צרישא מן הסמוך לה אסורייתא כדפריש רב מנשיא (שם) גבי מתני' וקאמר דבסוכת החג שאסורה כלומר הסמוך לה, ונוייהן הדומין לה. וקאמר דאם התנה עליהן אע"ג דלעזי סוכה לא מהני תנאה לנוייהן מהני תנאה וכל שכן לאסורייתא. וזה הדרך נוטה למה שאמר צירושלמי⁸ על זו המשנה אמרינן בשם שמואל בשלא נחכוון לעצותה אצל נחכוון לעצותה אסור, בשלא התנה אצל התנה מותר. צי⁹ רב נחמן ברבי יעקב צבי וכי אדם מתנה לסתור אהלים, אמרינן בשם שמואל בטפלי, פירוש מה שטפל לה לסוכה דהיינו אסורייתא דלהכי מהני תנאה, ובלא תנאה אסור צמכוין לעצותה. הרי נחבדר דלנוייה מהני תנאה אצל לעזי סוכה לא מהני תנאה, ואפילו בסוכה רעועה משום דדמי למותר שמן שגבר ושצקערה¹⁰ שאף ע"פ שאדם מצפה אימתי תכנה נרו אסור.

הזמין השלישי שהוא דבר המוקצה מחמת מלתו כגון ע"י סוכה ונוייה אסורין, והוא ששנינו² אין נוטלין ע"ש מן הסוכה, ומנין לעזי סוכה שאסורין כל שבעה, ומניא (שם) סככה כהלכתה ועטרה וכו'. אלא שלנויה מועיל תנאי כדקתני סיפא ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. אצל ע"י סוכה אפילו רעועה לא מהני תנאה דלכל שבעה אמתקנאי ואי נפלה הדר צני לה. וזה דעת הרב אלפסי ז"ל צ"ל צ"ל המביא³. והחם⁴ גרסינן אין נוטלין ע"ש מן הסוכה אלא מן הסמוך לה ורבי שמעון מחיר ושזין בסוכת החג כהיא אסורה. ופריך ומי נ*מהני⁵ בה תנאה וכו' ופריך שמואל⁵ סיפא אחאן לסוכה דעלמא. והדר פריך ולאן מהני בה תנאה והתניא סככה כהלכתה ועטרה וכו' ואם התנה עליה הכל לפי תנאו. ופריך אצ"י ורצא באומר איני צודל מהם כל צין השמשות, אצל ע"י סוכה דחיללא עלייהו קדושה אמתקנאי לשבעה. והרב אלפסי ז"ל⁶ לא חשש לפסוק פירוקא דרב נחמן בר יצחק לתרץ למתני⁷ בסוכה רעועה, משום דאוחו חירוק אליצא דר' שמעון דשרי צמותר שמן שגבר ולא קיי"ל בהא כרצא. גם לא הזכיר חירוקו של שמואל לתרץ לסוכה בסוכה דעלמא. וזה היה דעתו לסמוך על חירוק אצ"י ורצא דאמרי איני צודל מהן כל צין השמשות אלמא איכא לאיפלוגי עליה צין ע"י סוכה לנויה. הילכך לא צריכא לתרוצי בסוכה דעלמא אלא בסוכה דמזוה דסיפא אחאן לנויה. ואף ע"פ שלא הזכירו נויה

הזמין הרביעי דבר המוקצה מחמת מלאכתו שהיא מלאכת איסור כקורנס הנפחים וכיוצא בהן מותר לטלטל לאורך גופו ולאורך מקומו אצל מחמה לכל על ידו לא. אצל יש לו היתר אפילו מחמה לכל על ידי כנר או חינוק. וזה ששנינו¹¹ מדוכה אם יש עליה שום מטלטלין. ואע"ג דלא אמרו¹² כנר או חינוק אלא צמת, החם צמוקצה כל שלא¹³ מחמת מלאכה, אצל צמדוכה כיון שיש עליה תורת כלי שרי לטלטלה אגב אוכלין שעליה. כך נראה לרבינו אב"ן¹⁴ הא דמטלטלין לשמואל¹⁵ גרעיני חמרי פרסייתא אגב ריפתא, באחריה דשמואל לא היו הבהמות אוכלין אותן אצל אם היו אוכלין אותן לא היו צריכין לכך דהא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה דלית ליה מוקצה. אצל יש לתמוה אם אינן ראויין אפילו אגב ריפתא היכי מטלטלין. ורבינו יעקב אומר¹⁶ דמחמיר על עצמו היה כדאמרין בפרק נוטל¹⁷ אי לאו דאדם חשוב אנא כפא אחיפי למה לי, או סכינא אצר יונה. דעל כרחק הני גרעינין חזו לבהמה ואכלי, דאי לא חזו כאבן חשבי וכי מטלטלין אבן אגב פת זולמי אם היה בכלי כהנהו דנוטל. ועוד דהיא דמגביהין מן השלחן מוכח בפרק נוטל¹⁸ שהם מאכל בהמה, ומוקי לה בגמרא כרבי שמעון, וזה טעם להגבהת עצמות וקליפין דחזו למאכל בהמה. והחירוק הזה דגרעינין צטלין כמו עץ אצל כל מילי לא צטלי לגבי פת. וכל היכא דליכא עליה תורת כלי לא שרי ליה אגב ריפתא. ויש מי שמתרץ מדוכה היינו טעמא דשרי לטלטולה אגב שום שעליה מפני שהמדוכה לשום כקדירה לתבשיל שהוא תשמיש לשום מצעוד יום, הילכך שרי לטלטולה אפילו מחמה לכל.

7 בכ"י הנ"ל: "לתרץ לרישא". 8 ביצה פ"ד ה"ב (דף יז, א). 9 כן הוא בד"ק. אבל בהוצאות המאוחרות נשתבש: "כ"י". 10 שבת מד, א. 11 שם קמג, א. 12 שם קמב, ב. 13 על פי דפוס ר"ב. בד"ק: "החם במוקצה מחמת מלאכה במדוכה". ובדפוס ויל': "החם במוקצת מחמת מלאכה אבל במדוכה...". 14 בד"ק: "אבן", ובדפוס ר"ב: "אבן". 15 שבת קמג, א. 16 תוספות שבת שם ד"ה שמואל. 17 שם קמב, ב. 18 שם קמג, א.

ח 1 שבת מג, א. 2 ביצה ל, ב (פ"ד מ"ב). 3 ביצה פ"ד סימן תחטט (דף יז, א). 4 בדפוסים: "והשלישי החם", ואין לזה מובן, ותוקן "והחם גרסינן" לפי כת"י קמברג" 503 Add. 5 קטע זה נשמט במהדורות הדפוס מחמת הדומות ונוסף לפי כתב היד הנ"ל. *5 לפנינו רב מנשיא בריה דרבא, וגרסת רבינו כנראה א"ד מנשיא אמר שמואל, ראה לשונו להלן ככל כד, ט. ועיין דק"ס הערה 10. 6 שם.

ספרי הלבושים לבוש החור

הוא לבוש השני מעשרה לבושי מלכות
אשר חבר הגאון מוהר"ר מרדכי לפה זללה"ה
וקרא שמו
לבוש החור
על שם הפסוק
ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וחרור וגו'

והוא כולל

כל הדינים הכלולים בחלק הראשון מטור האורח חיים
וטעמיהם והוא אשר קראו לבעל הטור סדר היום
[נסח השער מהדפוסים הראשונים]

סימנים רמב" - הכח

מהדורה מחודשת מסודרת מחדש באותיות מאירות עינים ברוב פאר והדר.

מוגהים ומתוקנים בהגהה מדויקת עפי' כל הדפוסים הראשונים
וכתבי יד. פיסוק וקטוע מדויק, והדגשת כל הלכה בנפרד
הוספת אלפי מראי מקומות ופענוח ראשי התיבות

ועליהם הונים

חיבור חדש של אלפי הגהות והערות ותיקונים
ממון הגאון הקדוש ר' אברהם אזולאי זעקללה"ה
בעל החסד לאברהם - זקנו של החיד"א
אשר הועתק מכתב יד קדשו בגליוני הלבושים

מלבושי יום טוב

להגאון רבי יום טוב ליפמאן הלוי העלר זעקל"ל בעל התוס' יו"ט

אליה רבה - אליה זושא

לרבינו הגאון מוהר"ר אליה שפירא זעקל"ל אב"ד טיקטין

מעובדים מחדש בתיקוני אלפי טעויות,
ציוני אלפי מראי מקומות והגהות והערות

ובסופו ילקוט הערות והגהות מכתבי יד גדולי ישראל

לצורך חתונה העיד מורי מהרמ"א ז"ל שראה נוהגין להיתר ע"י גוים.

ג יש מי שאומר שאם נתן על המת [דן] י"י לבוש (ו) חשוב לטלטלו על ידן או כלי אחר שהוא חשוב, כנותן ככר או תינוק דמי.

ד ויש אומרים עוד שאפילו י"י ע"י לבושו שהוא לבוש בהן מותר לטלטלו, ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת ערום. ז והא דאסרינן לעיל [פ"א] במוטל בחמת מלטול מן הצד, היינו דוקא כשצריך לטלטל המת מחמה לצל שהוא צורך המת עצמו, אבל אם אינו צריך לכך אלא צריך הוא למקום שהמת מונח שם, או לדבר שהמת מונח עליו, מותר לטלטלו

מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה, דכיון דלצורך דבר המותר הוא, אע"פ שמלטול על ידו דבר האסור שרי בטלטול מן הצד. והיתר לטלטול ע"י ככר או תינוק לא התירו אלא במת משום כבודו, [הן] י"י אבל בשאר (ו) דברים האסורים לטלטל אין מלטלין אותם אפילו ע"י ככר או תינוק.

ז היה המת מוטל בחמה ויראים שמא יסריח, י"י ואין להם מקום לטלטלו, או שלא רצו להזיזו ממקומו, ואוהל להצילו מן החמה אינם רשאים לעשות בשבת: * הג"ה ועיין לקמן סימן סט"ו סעיף א': התירו לו לעשות ע"י הערמה, כיצד יעשו, באין שני בני אדם ויושבין משני צדדין על גבי קרקע שהוחמה מן החמה, ואחר כך כשישבו מעט והם להם מלמטה מקום

אליה זוטא

(ו) כתב מלבושי יו"ט וצ"ע למאי בעי לבוש חשוב, ואפשר דלשון הש"ע הטעתו ע"כ. ולי נראה דס"ל ללבוש להרץ כך קושיות ב"י, דהא כסותו בטיל לגביה ולכך פסק דבעינן דוקא חשוב. ובה אפשר לי ליישב תמיהת של"ה דף קל"ו ממעשה דדוד המלך בפרק במה מדליקין דשלחו לטלטלו ע"י ככר או תינוק, הא היה בכסותו שהיה מת פתאום כדרא, ועל כן דחה דברי ש"ע מהלכה. ולמאי שכתבתי אפשר דשאני במלך שהיו בגדיו שהיה לבוש לשעה בטיל לגביה. ועוד נ"ל ליישב, דהשואל ודאי לא היה יודע הדין כלל, ובכי מדרשא לא היו יודעין שמת כדרא במלבושיו, לכך השיבו הנח עליו ככר וכו'. ומצאתי בשם הגאון מהר"ר ליווא מפראג ז"ל שתיקן קושיות ב"י דכיון שמת אין כסותו בטיל לגביה כיון שאינו צריך למלבושים אלו רק לתכריכים ע"כ, ומשמע דתכריכים בטלים לגביה:

מלבושי יו"ט

[דן] לבוש חשוב וכו'. לריך עיין למאי בעי לטוס חשוב, וכן כלי אחר חשוב כל לטוס וכל כלי וכלנא שיהא דבר שראוי לקרות לטוס או כלי, ואפשר דלשון הש"ע הטעתו: [הן] אבל בשאר דברים וכו'. גם כש"ע פתס כן ואף רע לא הניח, ולכולם אשהמיט דבסימן ס"ח סעיף ה' יש מהירין ככלי שמלאכתו לאיסור אפילו מחמה ללל ועוד עיין שם בסעיף ל':

(ז) פירוש דברים הדומין למת כגון אבנים וכיוצא בהן, אבל כלי שמלאכתו לאיסור מלטלין על ידי ככר או על ידי תינוק כדלעיל סימן ש"ח סעיף ה' כנ"ל. ומלבושי יו"ט כתב דאשהמיט לשלחן ערוך ולבוש דבריהם, ולענין דכפרשתו:

אליה רבא

למקום שמתירין אותו דלא אפילו בחול כוסין אותו, אבל במקום שחין מנהג והקרוכים מקפידים שיהא צבוחם, אין להוציאו כלל אם לא נעלה, כ"כ מג"א [פ"ק יד], וכ"כ ספר [בית] הלל ביו"ד סי' שצ"ח [פ"ק יב], ובמשנת (מער"ש קדישא) [נאר עסק] סי' נ"ב לא משמע הכי, מיהו כמדומה שלא ראה לחשו' מהר"ל סי' ס"ה. כתב הש"ך שם [פ"ק יב] שם דוקא סי' שט"ו אשת כהן מעוברת מותרת ליכנס לאוהל המת, משום דפקק ספיקא הוא שמת נפל הוא או שמת נקבה היא ע"כ. וכתב מג"א בסי' שמ"ג [פ"ק יב] ז"ע דנלאו הכי מותר דטהרה בלועה אינה מוטמאה כדליתא משנה ה' פ"ו דלהלות ע"כ. ותיקן בני הבחור שבווא"ש, דקמ"ל דמותרת ליכנס המעוברת להוליד שם ז'. כתב צנה"ה ספר בית הלל שם על דוקא הנ"ל, ששם מנייה דקטן מיד כשיצא לאויר העולם נריכין להוציאו מאוהל המת, אבל לא ראינו נוהגין להוציא קטן שאינו נר דעת, והאריך בטעמו ע"ש. ולי נראה דהדוקא ליכנס קאמר [דאסור], אבל להוציא כל שאינו נר הצנה אין לריך, וכן משמע במג"ה שם ה'. טוב ראינו נאמונת שמואל סי' ג' שטהנין להחזיר הילד אחר המילה לפיט שאכל בית המת ע"ש, ואפשר דהוי כמו סכנה אם אין מחזירין לאמו. כתב מג"א [פ"ק יד] דאם יש בהן מולה שאינו יכול לנאח מנימו, כוסין הקרוצים להוציא המת [מנימו כדן] שלא יעבור על לאורייתא, ומ"ש הש"ך ביו"ד [פ"י שט"ק א'] דכשהטומאה צבוח הסמוך וסור טפה ביניהו הוי טומאה דרבנן, לא דק ע"כ, ועי' ס"ס סי' נא"ר ס"ק נג, ומשמע דאפילו בשטח כוסין להוציא על ידי כוסים, ועיין סי' שמ"ג:

הש"ע הטעתו (מלבושי יו"ט פ"ק יב), ועיין סעיף ד' [א"ר ס"ק טו]: [פ"ק יד] טו ע"י לבושו וכו'. ז"ע דשמה כמות בטל לגבי מת (ב"י) ושלגיו ניצורים על המדש"ס סי' סד אות ה, מג"א פ"ק טו). ואני אופיק דברמנ"ס (פ"י) [פ"י"ח ה"י] נתן המוציא תינוק חי וביס חלוי בוארו חייב, אבל המוציא גדול מלטשו וטבעתו בדיו פסק שהכל טפלה לו ופטור ע"כ. ומלאתי בשם הגאון מהר"ר ליווא מפראג ז"ל, דכיון שמת אין כסותו בטל לגביה כיון שא"ל מלטשין אלו רק לתכריכין ע"כ ה', ומשמע דתכריכין בטלים לגביה. ולי נראה לכך כהנא הלכתי לטוס חשוב דלא אינו בטל, אף דלעיל אם אינו לטוס גם הב"י מודה דאינו בטל, מ"מ ס"ל [אם] לטוס דעטיל אי לאו נגד חשוב. וזה נ"ל ליישב תמיהת של"ה דף קל"ו [בגמ, נר מזה, ד"ה לטון ממעשה דדוד המלך נפ' נמה מדליקין [ל ע"ג] דשלחו [מבי מדרשא להחזיר] לטלטלו ע"י ככר ומינוק, הא היה בכסותו שהרי מת כדרא פתאום, ועל כן דחה דברי שו"ע מהלכה. ונ"ל דשאתי מלך שהיו נצדיו שהיה לטוס לשעה בטל לגביה ז'. ועוד נ"ל ליישב דהשוואלם ודאי לא היו יודעין הדין כלל, ובכי מדרשא לא היה יודעין שמת כדרא מלטשין, לכך השיבו הנח עליו ככר וכו'. ויש מהירין ה' דנגדי דוד היו מוקפין דשורפין על המלכים [ע"י יא ע"א]:

(פ"ק יד) ז' אבל בשאר דברים וכו'. פירוש דברים הדומין למת כגון אבנים וכיוצא בהן, אבל כלי שמלאכתו לאיסור עיין סי' ש"ח [פ"י ה'] דמלטלין כנ"ל, ודלא מלטשו יו"ט [פ"ק יב] שכתב דאשהמיט לש"ע ולטוס דבריהם לעיל:

(פ"ק יד) יח ואין להם מקום לטלטלו וכו'. כ"כ הרמנ"ס [פ"י ה"ב] וטור. וז"ע דכפס מניח דף כ"ח [פ"י יט ד"ה עיין] משמע

הגהות והערות
ז' ובי"ב בנתיב חיים על המג"א, ובפ"ה יו"ד סי' שצ"א סק"א בשם הרב"ז ועוד: ה' שכתב ותינוק שאינו בר הבנה אסור להצניפו בידים: [ז ע"י ביאוריה ד"ה יש וכו' שדחה דבריו: [ז ר"ל דק לגבי שאר אנשים טובר השו"ע דבגד חשוב אינו בטל לגביה, משא"כ מלך דמפאת חשיבותו אף בגדיו החשובים בטלים לגביה. וע"י עוד בחוספת שבת ס"ק טו ובמחצית השקל: [ז ע"י ט"ז ומג"א ובמחציה"ש:

הקבות שבת סימן שיא

קטור. פאר הגנה

הקנה: ניש אוקרס דאפלו לא הסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע
 (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
אלא מניחים אותו במקומו היוצאים הם. "יש אוקרס שלא התירו להוציא לברמליה (ח) אלא על ידי
 כפר או תנוק, "יש מי שאומר שכל שמוציא לברמליה (ט) כנושב להוציא שלא בכפר ותנוק, כדי למעט
 ההוצאה, *יש מי שמתיר להוציא (י) אף לרשות הרבים (יא) על ידי תנוק, אבל לא על ידי כפר.
**והוא הדין אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה כספיה והיו האנים יהודים מתאספים שם, וכן כל היוצא
 מהנה:** הקנה: (יב) והוא הדין דתתיר לומר (ט) לאינו יהודי לטלטלו, כמו על ידי כפר ותנוק (מכריז) (מג) ובית זיפ
 (מח) (מט) בשם שכלי לקס (נ) (ס). ואסור לטלטל פה על ידי כפר ותנוק (ס) (ע) לצורך כהנים או דבר אחר, אבל
 על ידי אינו יהודי יש פתרון (סו) ויהי דעה סימן שצ"ג) ורבי משה הארוך יודי די שבט דיה ובתשובתו ותשובת מהר"ל
 סימן ס"ח) וכן ראיתי ונהגים (יד) לצורך כהנה או חתונה: *ג *יש מי שאומר שאם נתן על הפת אוקר מכלים

יש מי שמתיר להוציא לברמליה (ט) כנושב להוציא שלא בכפר ותנוק, כדי למעט ההוצאה, *יש מי שמתיר להוציא (י) אף לרשות הרבים (יא) על ידי תנוק, אבל לא על ידי כפר.

באר היטב

(א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע

שינוי ברורה

באר היטב: (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע

באר היטב

באר היטב: (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע
 (א) שפרוב להסרת צדן אלא (א) שפרוב להסרת (בת זיפ) ביש סור ורשי (ג) דע (ד) דע (ה) דע (ו) דע (ז) דע (ח) דע (ט) דע (י) דע (יא) דע (יב) דע (יג) דע (יד) דע (טו) דע (טז) דע (יז) דע (יח) דע (יט) דע (כ) דע (כא) דע (כב) דע (כג) דע (כד) דע (כה) דע (כו) דע (כז) דע (כח) דע (כט) דע (ל) דע

יש מי שמתיר להוציא לברמליה (ט) כנושב להוציא שלא בכפר ותנוק, כדי למעט ההוצאה, *יש מי שמתיר להוציא (י) אף לרשות הרבים (יא) על ידי תנוק, אבל לא על ידי כפר.

משנה ברורה - חלק 2
 ערך וצור
 גמקו

בעוה"ש"ת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

חלק ג (ב)
הלכות מוקצה

*

כולל בירורי הלכות בהלכות שבת המצויים
(השייכים לשו"ע סי' ש"ח - שי"ב)

*

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה
ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ה"ח

ספר חינוך ישראל, סי' נשמת ישראל ג"ח

שו"ת מקדש ישראל ד"ח, וש"א"ס

ברוקלין נ.י. - אלול תשע"ב לפ"ק

דפוס הכתב

סימן תרפ"ה

שאלה - להעביר המת ממקום למקום ע"י אמצעות המטה (שהמת מוטל עליו) כשצריך למקום שהמת שם.

תשובה - מותר. בשו"ע (ס"ה) מבואר שאם צריכין למקום המת וכו' מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה כיון דלצורך דבר המותר הוא, ומשמעות לשון השו"ע דאילו לטלטלו ישר ע"י אמצעות המטה אסור, וצ"ע למה הא ג"כ הוי רק טלטול מן הצד לצורך דבר המותר (שהוא צריך למקום המת), ומצאתי בשו"ע הרב (ס"ט) שביאר ד' השו"ע הא דבעינן להפכו ממטה למטה הוא כבעלמא בכל טלטול מן הצד דבעינן לכתחלה ניער (בדאפשר), פ"ו והיפוך ממטה למטה הוא בגדר ניער, ולפי זה באופן שאי אפשר לעשות כן (שלא שייך להכניס לשם ב' מטות וכדומה) יהא מותר לטלטלו ככה ע"י אמצעות המטה כיון דאינו אלא טלטול מן הצד, אבל ראיתי לחכ"א (בס' שבת היום סק"ז) שכו' לאסור להסוברים דכל דבר שכך הוא הרגילות זה לא חשיב טלטול מן הצד, ממילא שרק להופכו ממטה למטה הוא דהותר עכ"ד, ולא ידענא מנ"ל שהדרך לטלטל האדם ע"י אמצעות מטה (מלבד בבית חולים על מטה עם גלגלים), ואולי כוונתו שכן הדרך לטלטל את המתים (להוציא המת לקבורה כשהוא במטה) וכן המנהג בא"י, אבל בחו"ל אין מוציאים את המת במטה כי אם בארון, וממילא דבארון הוי טלטול מן הצד גמור.

***

סימן תרפ"ו

שאלה - אופן היתר לטלטל מת ע"י ככר או תינוק (להצילו מדליקה או חמה).

תשובה - כשמונחין על או בצד המת. מפשטות משמעות כל הפוסקים

דאף אם מטלטל המת עצמו (בידיו) מהני שימוש ככר או תינוק "אצל" המת, פ"ו בצד המת, לא דוקא על המת, כלשון המג"א (שי"א סק"א) והמ"ב (סק"ב) [אדרבה להפמ"ג הוא בזיון המת לשום על גביו ככר או תינוק, וצ"ע למה], והדבר מוכן לפמשכ"ש במ"ב בטעם ההיתר של ככר או תינוק משום דבכה"ג לא מינכר כל כך שמטלטל את המת.

ופשוט דכשהמת מוטל במטה דמהני ודאי כשמישים הככר או התינוק ע"ג המטה מן הצד, ולא בעינן שיגעו להמת.

אמנם בחזו"א (מז-ט, כג) כ' להסביר היתר דככר או תינוק לצורך המת דאז נראה כאילו המוקצה טפילה להככר, ועיקר הטלטול הוא לצורך הככר, והמוקצה בסיס להככר עיי"ב, ולפי דבריו לכאורה בעינן דוקא שהככר או התינוק יהיו דוקא על המת (שייחשב כאילו מטלטל המת בשביל לטלטל ככר או התינוק) ולא סגי שמונח בצידו, מיהו מסתבר להקל.

כיסוי סדין שעל המת

וי"ע אם כיסוי את המת בסדין אם זה מהני במקום ככר או תינוק, והנה בשו"ע (ס"ד) מביא המחבר מ"א דאם המת לבוש במלבושיו זה עולה לו במקום ככר או תינוק, אבל המ"ב בבה"ל שם מפקפק ע"ד דבגדיו טפלין לו ובטלין לגביה כיון שהוא צריך להן עתה עיי"ש, ואולי מודה דסדין שהוא בתורת כיסוי (לכבודו של המת) גרידא דמהני, ובס' חוט שני (ג-קעט) ראיתי דלא מהני שימת טלית על המת כיון שהוא לכבודו של המת ובטלה להמת, מכל שכן מבגדיו עיי"ב, ולא ידעתי הכל שכן.

אם אפשר לטלטלו ע"י נכרי

וי"ע במה שהתירו לטלטל ע"י ככר או תינוק למה לא הצריכו מקודם לטלטלו ע"י נכרי אם אפשר (ע' לשון שו"ע הרב סוס"ח דמשמע דשויין הן וצ"ע), שו"ר באמת בס' תורת שבת

(סק"ב) שמתחלה כ' שיש לעשותו ע"י נכרי שהרי על ידו הוא היתר פשוט (שבות דשבות במקום מצוה וצורך הרבה) משא"כ ע"י ככר או תינוק שרק בקושי התיירוהו (ורק במת), אבל לבסוף סיים דאפשר דכיון שאינו אלא טלטול בעלמא עדיף שיתעסקו בו ישראל כדי שלא יתרבו החיצונים, וכ"ה בספר החיים דמ"מ עדיף לטלטל ע"י ככר או תינוק מע"י עכו"ם משום בזיון המת.

ובנוגע אם יכול לטלטל את המת ע"י ככר או תינוק או להפכו ממטה למטה מה עדיף, מלשון השו"ע (ס"א) יוצא היתר ככר או תינוק עדיף (ובמת מוטל בחמה לדעת השו"ע שם לא מהני רק ע"י ככר או תינוק, אבל לא אפילו להפכו ממטה למטה), והטעם ע' בערוה"ש דזהו היתר קל מפני שאינו מטלטל המת לבדו.

☆☆☆

סימן תרפ"ז

שאלה 76 - מת המוטל לארץ במקום רבים (כגון בבית"ג) ובני"א מפחדים להמצא שם בנוכחותו מהו להוציאו משם ע"י ככר או תינוק.

תשובה - צ"ע להתיר. הגם שהמג"א (סקי"ד) מביא משם המהר"ל דמותר לטלטל את המת ע"י ככר או תינוק לצורך החיים - ושכן המנהג עכ"ד, מיהו הלא הרמ"א לא נקט כוותיה ואוסר ע"י ישראל לצורך כהנים שיוכלו ליכנס לשם (או לצורך דבר אחר), והלא כל מנהגינו הוא על פי הרמ"א, גם המג"א אח"כ מביא מהגהות מיימוניות שאוסר.

אבל ראיתי בערוה"ש (סט"ז) שמתיר לטלטל את ע"י ככר או תינוק אם קשה על החיים להיות עם המת בחדר אחד, או שיש תינוקות שמתיראים מפני המת כדרך התינוקות, או שיש שם חולה וקשה לו בראייתו על המת, וצ"ע.

כשמוטל על מטה או כסא

מותר. אלא ששם המדובר לטלטל את המת 'עצמו', משא"כ כשהוא במטה לכאורה מותר בכל אופן ע"י אמצעות המטה, דהלא בכה"ג הוא לטלטל מן הצד וכיון שהוא לצורך החיים הלא טמה"צ לצורך דבר המותר מותר (וכל הדין בשו"ע שם הוא לטלטלו כדי להצילו מדליקה או מהחמה או שלא יסרח דזה הוי לצורך דבר האסור) וכעין שבי' המג"א להתיר בכה"ג כדי שהכהנים יוכלו ליכנס לביתם.

☆☆☆

סימן תרפ"ח

שאלה 77 - כשיש חשש שינתחו את המת ח"ו האם מותר למהר להוציאו מבית החולים בשבת ולהוליכו ע"י נכרי לבית הלוי (טשעפ"ל בלע"ז).

תשובה - מותר. משום בזיון המת, ויותר מזה מכאור בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' קע"ב) שמותר לישראל להוציא את המת לרה"ר שלנו שדינם ככרמלית כדי להצילו מניתוח, וע"י נכרי מותר אף להוציאו דרך רה"ר דאורייתא, ושאר מותר לישראל להתקשר בטלפון לכל מקום הנצרך כדי להצילו מבזיון ניתוחי מתים שאין בכך אלא איסור דרבנן [אמנם ידוע דלהחזו"א הוא איסור תורה, והארכנו בקונטרס העלעקטער סי'], ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' קע"ב) כ' שמותר לישראל לנסוע ע"י נכרי לבית המשפט וכו' כדי למנוע הניתוח, אבל אסור לישראל לחתום על טופס ההתנגדות לניתוח, אבל ע"י נכרי יש להקל, וכן ראיתי בס' חוט שני (ג-קעח) דכשיש חשש שינתחו ויחללו את המת ואין שם ככר או תינוק מותר לישראל לטלטלו

ככה.

☆☆☆

סימן תרפ"ט

שאלה - מהו להוליך את הלוי (טשעפ"ל) נהג אוטו נכרי כדי שיוכלו למוצ"ש.

תשובה - אסור. לפי הנ (סקי"ג) שאסור לח

ע"י נכרי במלאכה גמורה דאורייתא הוא להמת שיאמרו שחיללו על (ואפילו אם הוצאת המת לעולם ו מ"מ עיקרה דאורייתא), והכא נמי הוא (הרבה) איסורי תורה [ואפילו דהוצאת המת לקבורה חשיב מ הוצאת והולכת מת ע"י נהג מ ההבערה של האוטו כבר הוא מ לגופה, וע' בס' שולחן שלמה (שי שמצדד דלחפור קבר למת מקרי מ לגופה שצריך לגוף הדבר שהמלא (ועעו"ש במעשה המובא בבאה"נ כדי להוציא המת אי חשוב מ

ונראה דאפילו להוציאו לבית ה דרך כרמלית אין להקל, דשבות, שלא היתרו שבד"ש בשנ מצוה הנעשית בימו (ביום השנ מצוה דמוצ"ש (שבות רחוקה) בנשמת שבת ח"ה סי

☆☆☆

סימן תרפ"ט

שאלה - מהו להכין בשבת (משום מלאכה) כדי שיוכלו ב